

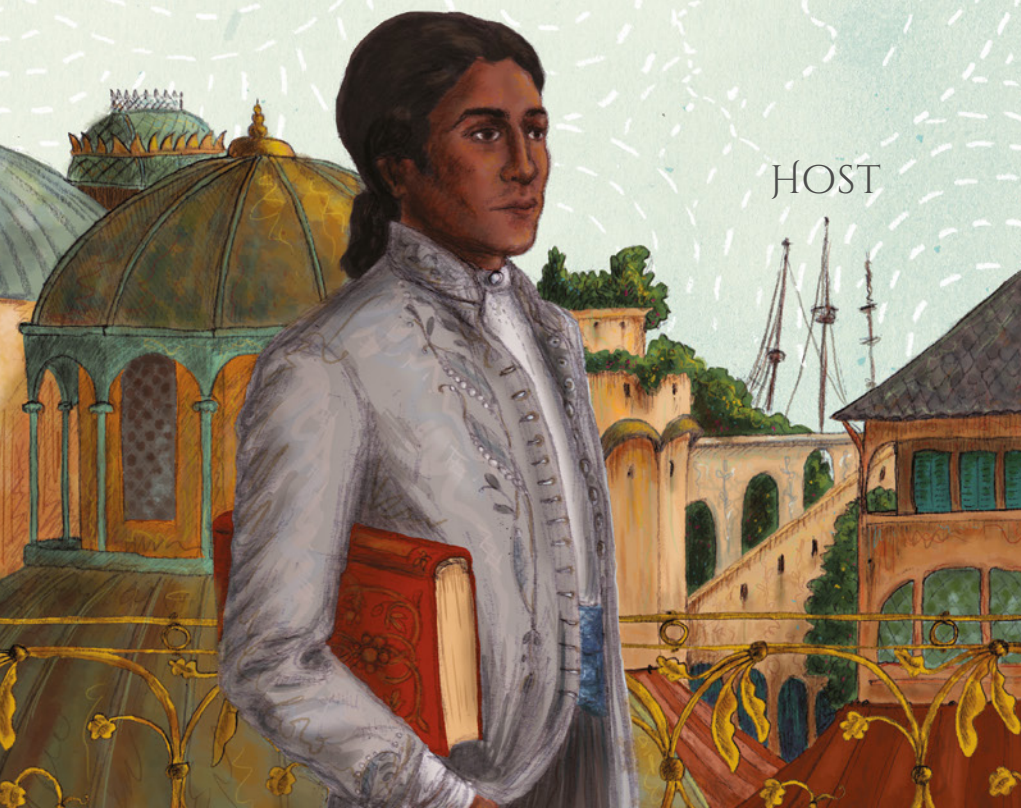
SOFIA SAMATAROVÁ

CIZINCEM V OLONDRII

Kéž svět pozná tuto oslnivou a dokonale propracovanou fantasy. Román Sofie Samatarové je vzrušujícím epickým dobrodružstvím i láskyplným vyobrazením toho, co znamená žít prostřednictvím příběhu, poezie a jazyka. Píše jako dědička Ursuly K. Le Guinové a Gena Wolfa.

KELLY LINKOVÁ

HOST

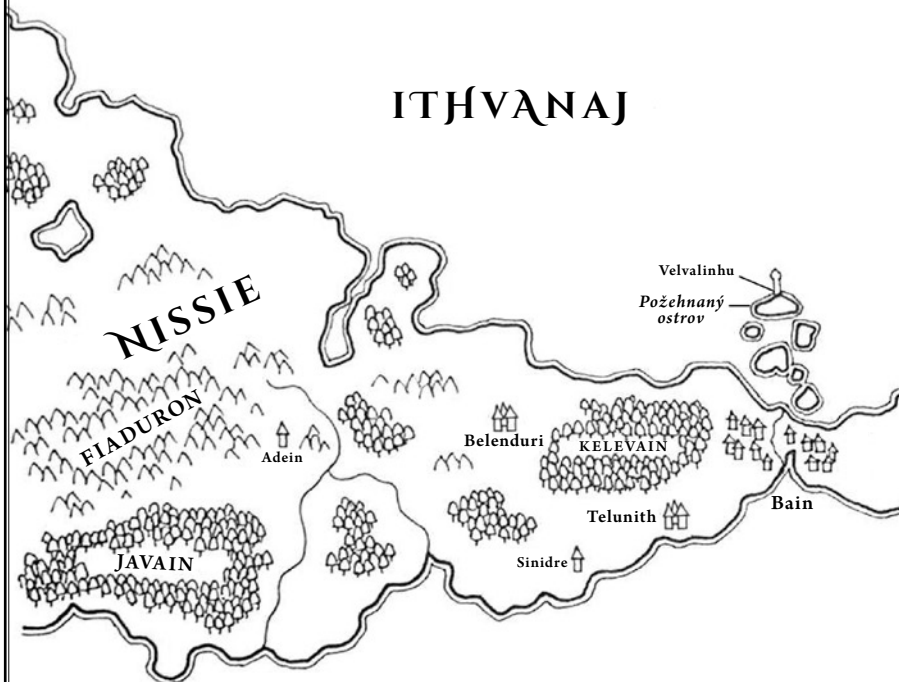
SOFIA SAMATAROVÁ

CIZINCEM V OLONDRII

PŘELOŽIL JAKUB NĚMEČEK
BRNO 2023

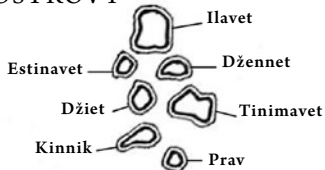

ITĤVANAĀJ

ITĤNESSE

ČAJOVÉ OSTROVY

OLONDRIJSKÉ CÍSAŘSTVÍ

včetně NISSIE & ČAJOVÝCH OSTROVŮ

Vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR

Copyright © 2013 Sofia Samatar, by arrangement with Small Beer Press,

CookeMcDermid, and Kristin Olson Literary Agency

Originally published in English by Small Beer Press

Cover illustration © 2013 by Kathleen Jennings (kathleenjennings.com)

Map © 2013 by Keith Miller

Translation © Jakub Němeček, 2023

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2023 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-1717-6 (PDF)

ISBN 978-80-275-1718-3 (ePUB)

ISBN 978-80-275-1719-0 (MobiPocket)

Keithovi

KNIHA PRVNÍ
VÍTR ZÁZRAKŮ

I

DĚTSTVÍ V TJOMU

Jelikož jsem byl v Olondrii cizincem, netušil jsem nic o nádheře tamních pobřeží ani o Bainu, přístavním městě, jehož světla a barvy se vlévají do oceánu jako záplava růží. Nevěděl jsem, jak rozlehlá jsou bainská tržiště s kořením, kde obchodníci jsou jako zpití vůněmi, nikdy jsem neviděl plout ranní mlhy nad povrchem zeleného Illounu, o němž zpívají básníci. Nikdy jsem neviděl ženu s drahokamy ve vlasech, nepozoroval měděný lesk kupolí ani nestál na melancholických jižních plážích, když vítr přináší smutek od moře. Hluboko ve Fajaleithu, v Zemi vín, je světlo tak čisté, že se vám z něj zastaví srdce: tomuto světlu místní říkají „dech andělů“; léčí prý sklíčenost a churavé plíce. Ještě dál pak leží Balinfeil, kde během zimních měsíců nosí lidé čapky z kožešin bílých veverek, zatímco během těch letních prý krajem putuje bohyně Láska a zemi pokrývá koberec okvětních plátek mandloní. Avšak o ničem z toho jsem nevěděl vůbec nic. Znal jsem jen ostrov, kde si má matka v září rákosové svíčky olejovala vlasy a děsila mě příběhy o Duchu bez jater, jehož sandály při chůzi pleskají, protože má chodidla obrácená dozadu.

II

Jmenuji se Dževik. Pocházím z modré, mlhavé vesnice Tjom na západní straně Tinimavetu, jenž patří k Čajovým ostrovům. Z Tjomu, z nejvyšších zdejších útesů, může člověk při mimořádně jasné obloze zahlédnout zelené pobřeží Džievu; avšak když prší a všechno světlo pohltí těžké mraky, je Tjom tou nejosamělejší vesnicí na světě. Do Pitotu, nejbližší další vesnice, je to tři dny cesty na ostrovním oslu, a dostat se do přístavu Dinivolim na severu, to si žádá nejméně čtrnáct dnů putování ve spalujícím vedru. V Tjomu, uprostřed otevřeného nádvoří, stojí dům mého otce, prostorná budova ze žlutého kamene s velkým klenutým vjezdem zdobeným převislými rostlinami, plochou střechou a devíti stinnými pokoji. A poblíž, stranou vesnice, v údolí nasáklém deštěm, kde hnědí oslící hýkají vyčerpáním, kde květiny sesychají a rozplývají se v žáru, měl můj otec rozlehlou pepřovou plantáž.

Tato plantáž byla zdrojem otcova bohatství a umožnila mu držet si majestátní dům, zachovat si postavení ve vesnické radě a nosit hůl zdobenou rudou barvou. V horkém oparu voněly bujné zelené pepřové keře vlhkým a čpavým dechem hojnosti; otec míval ve zvyku hníst vyschlá zrna mezi prsty, aby mu konečky prstů voněly po zlatě. Ale jestliže byl v jednom ohledu bohatý, v jiném byl chudý: v domě byly jen dvě děti a roky po mém narození plynuly bez naděje na další; z této nepřízně osudu obvykle obviňovali sloního boha. Matka říkala, že sloní bůh je žárlivý a má otci za zlé náš nádherný dům a úrodnou půdu; já však vím, že se ve vesnici šeptalo, že můj otec prodal slonímu bohu své nenarozené děti. Vídal jsem, jak se kolemjdoucí u našeho domu poštuchovali a říkali: „Za tenhle palác zaplatil sedmi dětmi.“ A někdy naši dělníci zpívali zlomyslnou píseň *Tady je země plná malých kostiček*. Ať už bylo důvodem cokoli, otcova první žena nikdy nepočala a ta druhá, moje matka, porodila jen dvě děti: mého staršího bratra Džoma a mě. Jelikož první otcova žena neměla žádné dítě, říkali jsme „matko“ vždycky jí, anebo jsme ji oslovovali zdvořilým titulem *eti-donvati*, „manželka mého otce“. Na slavnosti nás doprovázela ona, upjatě a pohrdavě, vlasy stočené

do dvou černých kotoučů nad ušima. Naše pravá matka žila spolu s námi v našem pokoji a můj otec a jeho manželka jí říkali „chůva“. My děti jsme jí říkali prostě jménem, které nosila od dívčích let: Kiavet, což znamená „jehla“. Měla kulatý obličej, byla půvabná a nenosila boty. Vlasy jí volně splývaly na záda. Večer, když si vlasy olejovala, nám vyprávěla pohádky a lechtala nás racčím pírkem.

Každé ráno, než nás poslali za otcem, považovala otcova manželka za svou povinnost nás prohlédnout. Měla nemilosrdné prsty a při svém pátrání po nedokonalostech nám je strkala do uší a do úst; šňůrky u kalhot nám krutě utahovala a vlasy nám uhlazovala pomocí vlastních slin. V podlouhlém obličejí se jí neustále zračil pečlivě ovládaný vztek, celým tělem vyjadřovala porážku a prohru a zatrpklá byla už ze zvyku. Její plivance v našich vlasech páchly kysele jako dno jímky. Šťastný výraz jsem na její tváři spatřil jenom jedenkrát: to když začalo být jasné, že Džom, můj mírný, usměvavý starší bratr se nikdy nestane mužem, nýbrž stráví život mezi pomeřančovníky napodobováním ptačího zpěvu.

Úplně první vzpomínky na naše setkávání s otcem mám právě z pohnutých dob tohoto odhalení. Když nás záštiplná první manželka konečně přestala popohánět, odešli jsme vždycky s Džomem na provoněné nádvoří, ruku v ruce, na sobě oba tytéž lehké kalhoty a tytéž krátké vestičky s modrým vyšíváním. Na nádvoří byl chládek, byla tam spousta rostlin v květináčích a stín stromů. Koryto u zdi bylo plné vody, aby přilákalo zpěvné ptáky. Můj otec seděl v ratanovém křesle, dlouhé nohy natažené před sebou, holé paty obrácené vzhůru jako dva měsíce.

Poklekli jsme. „Dobré ráno, otče, jehož milujeme z celého srdce, tvé oddané děti tě zdraví,“ zamumlal jsem.

„A z celého srdce, a z celého srdce, a z celého srdce,“ řekl Džom a nervózně si pohrával se šňůrkami od kalhot.

Otec mlčel. Slyšeli jsme rychlý pohyb, jak se do koruny stromu snesl pták. Otec pravil svým lhostejným, těžkým hlasem: „Starší synu, tvůj pozdrav nebyl správně.“

„A milujeme ho,“ dodal Džom nejistě. Povedlo se mu přivázat si jednu šňůrku od kalhot k prstu. A jako obvykle z něho stoupal pach spánku, umaštěných vlasů a dávno zaschlé moči.

Otec si povzdychl. Naklonil se dopředu a křeslo zavržalo. Požehnal nám — dotkl se nás rukou na temeni —, což znamenalo, že můžeme vstát a pohlédnout na něj. „Mladší synu,“ pravil tiše, „který máme dnes den? A jaké modlitby se budou opakovat po západu slunce?“

„Dnes je *tavit* a modlitby budou modlitby kukuřičné kaše, marakuj a novoluní.“

Otec mě pokáral, ať nemluvím tak rychle, jinak si budou lidé myslet, že jsem nečestný, ale viděl jsem, že ho to potěšilo. Spadl mi kámen ze srdce, za bratra i za mě. Potom se mě ptal na celou řadu rozmanitých věcí: na směry větrů, na vlastnosti božstev, dával mi jednoduché početní úlohy, vyptával se mě na obyvatele ostrovů a na delikátní umění pěstování pepře. Stál jsem rovně, ramena tlačil dozadu a snažil se odpovídat okamžitě, ale přitom krotit svou nervózní touhu slova vyhrknout. Napodoboval jsem otcovu pomalou výslovnost a jeho přísnost majitele velkých pozemků. Bratrovi otec žádné otázky nekladl. Džom stál bez povšimnutí a šoupal sandály po kamenné dlažbě — jen občas, pokud na nádvoří přilétly holubice, velice tiše zašeptal: „Júú-ú.“ Po dlouhé době nám otec opět požehnal a my ruku v ruce uprchli do zadních pokojů v domě. A já si s sebou nesl obraz otcových očí — mazaných, cynických a plných smutku.

Zpočátku, když otec viděl, že Džom nedokáže odpovídat na jeho otázky, a dokonce ho ani patřičně pozdravit, reagoval se záměrnou a nadutou zuřivostí býka. Vyhrožoval mu, a když ani výhrůžky nedokázaly bratrovi zatvrzelou neschopnost vyléčit, nechal ho na kousku písčité půdy za domem ztlouct dvěma dělníky z pepřových plantáží, dvěma muži s tupým pohledem. Výprask jsem strávil v našem setmělém pokoji a seděl přitom matce na klíně. Tiskla mi ruce na uši, abych neslyšel bratrův hlasitý, nechápaný řev. Představoval

jsem si, jak se Džom válí po zemi a rukama si kryje zaprášenou hlavu, zatímco na něj dopadají rány tlustých klacků, a můj otec to celé s netečnou tváří sleduje z křesla... Potom nám Džoma vrátili, zkrvaveného, se spoustou modřin a s vytřeštěnými očima, a moje matka běhala sem a tam pro obvazy a po tvářích jí tekly slzy jako hrachy. „To je omyl,“ vzlykala. „Je přece jasné, že je to dítě divokého prasete.“ Tvář ve světle svíčky měla zkrivenou pláčem a lesklou slzami, pohyby roztržité. Ten večer mi nevyprávěla pohádky, ale sedla si na kraj postele, sevřela mi ramena a tlumeným, vášnivým hlasem mi vysvětlovala, že Džomovým otcem je bůh divokých prasat; že duše dětí tohoto boha jsou krásnější a něžnější než obyčejné duše a že naší povinností na světě je pečovat o ně s pokorou, již prokazujeme posvátným zvířatům. „Jenomže tvůj otec ho zabije,“ dodala a hleděla sklíčeně do temnoty. „Ten má v hrudi kámen. Nevyznává žádné náboženství. Je to tjomský barbar.“

Matka pocházela z Pitotu, kde ženy nosily ozdobné nákotníky z mušlí a vytrhávaly si obočí, a na její pevné náboženské postoje se v Tjomu pohlíželo jako na primitivní pitotské pověry. Otcova manželka se jí smála, protože matka páčila v malých hliněných miskách sušenou pískavici, což, jak otcova manželka pohrdavě podotkla, je něco, co v Tjomu neděláme už sto let. A vysmála se i mně, když jsem jí jednou ráno u snídaně v záchvatu vzteku řekl, že Džom je synem boha divokých prasat a má neposkvrněnou duši: „Duši prasete možná má,“ pravila, „ale to neznamená, že není idiot.“ Tohle drobné rouhání a vrásky kolem jejích úst dokazovaly, že je v dobré náladě. A dokud otec pátral po tom, jak Džoma z jeho mimořádné duše vyléčit, dobrá nálada otcovu manželku neopouštěla, pohybovala se rázně a chřípí měla mírně stažená radostí. Když přijeli doktoři z jihu, doktoři se strašlivými očima a dlouhými klobouky z opičí kůže, osobně jim podávala horkou datlovou šťávu v šálcích s jasně barevnou glazurou a usmívala se, hledíc do země. Jenže děsivá péče doktorů, po níž naskákaly bratrovi puchýře, byl jako omámený a plakal ze spaní, jeho zářivou duši nijak neovlivnila a jen mu

do něžných prasečích očí přimíchala stín hrůzy. Dům se naplnil puchem léčiv a moji postel přestěhovali do jiného pokoje. Od úsvitu do soumraku jsem slyšel tlumené bratrovo úpění, prokládané vřískotem. Za večerů matka klekávala a modlila se v malé místnůstce, kde v řadě na starodávném oltáři stály rodinné *džanut*, v jejichž moc doopravdy věřila jedině ona sama.

Džut je vnější duše. Ta moje se mi vzhledem nikdy nelíbila — měla široké čelo, na nohou drápy a kolem krku smotek sušeného konopí. Ostatní *džanut* byly podobné. Džomova, jak si vzpomínám, měla malý kabátek z červené kůže. Místnost, kde žily, ne o moc větší než šatník, byla cítit po spálených bylinkách a taky plísni. Jako většina dětí jsem se v určitém období *džanut* bál, protože se říkalo, že když na vás promluví vaše *džut*, smrt už je nedaleko, ale pak jsem zvolna přejal ležérní přístup Tjomských a ten rozptýlil můj strach, takže už jsem neprobíhal kolem místnosti s oltářem se zatajeným dechem a bušícím srdcem. Přesto mnou projelo podivné mrazení, když jsem do komůrky letmo nahlédl a spatřil v šeru matčiny bosé nohy a v hlubokém přítmí její klečící tělo. Modlila se. Věděl jsem, že se modlí za Džoma a možná i hledí malou postavičku v rudém kabátku, čímž utěšuje syna zvnějšku.

Nakonec však ony nešťastné dny skončily pro bratrovu duši vítězstvím. Doktoři odešli a odnesli s sebou i svůj otrěsný puch; manželka mého otce se vrátila k obvyklé zatrpklosti a moji postel odnesli zpátky do mého pokoje. Jediný rozdíl spočíval teď v tom, že Džom už nesesádal v učebně a nenaslouchal našemu soukromému učiteli, nýbrž se potuloval pod pomerančovníky na nádvoří a vyměňoval si zdvořilosti s ptáky.

Poté se otec začal hluboce a úzkostně zajímat o mě, svého jediného syna na tomto světě; neboť už nebylo pochyb, že se stanu jeho jediným dědicem a navážu na jeho obchody s Olondrií.

Jednou za rok, jakmile byl všechn pepř sklizen a usušen a uskladněn ve velkých hrubých pytlích, otec spolu se svým majordomem Stenem a se skupinkou služebníků podnikl cestu do Olon-

drie, na trhy s kořením v Bainu. Večer před jejich odjezdem jsme se vždy shromáždili na nádvoří, abychom se pomodlili za úspěch cesty a požádali otcova boha, černobílou opici, aby je v daleké a cizí zemi ochránil. Na matku tyto modlitby velice působily, neboť Olondrii nazývala Zemí duchů a zdržela se pláče jedině ze strachu, že by její slzy zapříčinily potopení lodi. Příštího dne časně zrána, po obvyklé snídani sestávající z kuřete pečeného na medu a ovoci, nám otec požehnal a pomalu, opíraje se o svou hůl, odkráčel do modré mlhy rozbřesku. Členové rodiny a domácí služebnictvo vyšli ven za ním, aby ho vyprovodili branou, za níž s pomocí tmavého a mlčenlivého Stena nasedl na tlustou mulu se sedlem z bílé kůže. Otec, před nímž šel pěšky Sten a vedl jeho mulu, tvořil čelo působivé karavany: za ním se lopotila skupinka sluhů nesoucích na ramenou dřevěná nosítka, jež byla vysoko naložená pytli s pepřem, a za těmi pochodoval oddíl houževnatých dělníků z plantáží vyzbrojených krátkými noži, luky a otrávenými šípy. Za nimi pak mladík vedl pár oslů nesoucích náklad proviantu a otcův stan a úplně poslední kráčel třetí osel s pytlem dřevěných hranolů, na něž bude otec znamenávat své transakce. Otcovy pestře barevné šaty, klobouk se širokou krempou a slaměný slunečník jste mohli zahlédnout ještě dlouho poté, co už se karavana proplétala mezi domy stíněnými mangovníky a poklidně sestupovala do údolí. Otec se nikdy neotočil a nepohlédl na nás, nikdy se nepohnul, jen se velice nepatrně na mule kolébal sem a tam. Proplouval ránem s elegancí velryby: lhostejný a nepředvídatelný.

Když se vrátil, rozházeli jsme po nádvoří ty nejslavnostnější květy, jaké na ostrově rostly, květy *tedietu*, jež pod nohama praskají jako jiskry a šíří kolem sebe kyselou vůni limetek. Dům byl plný návštěvníků a večer seděli na nádvoří starci, zachumlaní před vlhkým vzduchem do tenkých pokrývek, a popíjeli kokosovou pálenku. Otcova první manželka plakala v kuchyni a dohlížela na služebnictvo, moje matka si vyvázala vlasy do vysokého účesu zpevněného jehlicemi a můj otec, hrdý a po čtyřech měsících v cizí zemi neuvěřitelně

bohatý, pil s takovou náruživostí, že ho sloužící museli do ložnice odnést. V těchto dnech býval hovorný a sdílný. Tahával mě za uši a říkal mi „hnědá opice“. Vysedával celou noc u koše plného žhavých uhlíků a bavil starce severskými příběhy; nevázaně se smál, zakláněl hlavu a otíral si slzy z očí, a jednoho večera jsem ho viděl, jak na nádvoří líbá mou matku zezadu na šíji. A samozřejmě, vždycky přijel obtížen dary: pro starce měl sedla a kožené boty, pro své ženy hedvábí a parfémy, pro Džoma a pro mě nádherné hračky. Byly tu hudební skříňky a malovaní dřevění ptáčci, kteří dovedli hopsat po zemi a poháněli se natažením kousku mosazi trčícího jim zpod křídel; byly tu krásné hračky v podobě zvířat, a lodě na hraní, úchvatně detailní a vybavené věrně vypodobeným lanovým a vesly a roztomilými malými námořníky. Dokonce nám přivezl skvěle namalovanou sadu *omi*, neboli „rukou“, složité a prastaré karetní hry olondrijské aristokracie, ačkoli ani otec, ani my jsme neměli nejmenší ponětí, jak ji hrát. I tak se nám malované karty líbily: Vychrtlý kůň, Mosazná věž. Za večerů jsem se vkrádal do haly vedoucí z jižního křídla na nádvoří, usedal tam za jednu orchidej zasazenou v květináči a naslouchal otcovu vyprávění, úžasnějšímu než dárky, o stupňovitých zahradách, opiu a bosých dívkách z domů rozkoše.

Jedné noci mě našel. Procházel kolem mě, ztěžka se belhal, a měsíční světlo ze zahrady mu umožnilo zahlédnout mou skrýš. Zavrčel, zastavil se, sáhl dolů a vytáhl mě na nohy. „Ach — otče —“ zalapal jsem po dechu a zašklebil se.

„Co tady děláš?“ udeřil na mě. „Co? Mluv!“

„Já byl — myslel jsem —“

„Ano, ano, bohové mě nenávidí. Dali mi zaostalé syny dva.“ Políček, který mi ušetřil, byl jen slaboučký — škulbl jsem sebou, ale spíš hrůzou.

„Jen jsem poslouchal. Chtěl jsem tě slyšet. Chtěl jsem slyšet o Olondrii. Půjdu hned do postele. Omlouvám se. Chtěl jsem slyšet, co budeš povídat.“

„Slyšet, co budu povídat.“

„Ano.“

Pomalu přikývl, ruce v bok, jeho plešatá hlava se na pozadí měsíčního světla v zahradě trochu pohnula. Tvář mu halila tma, dýchal nepřírozeně a rozvázně, jako by s něčím zápasil. Z každého jeho výdechu, pálícího kořalkou, mi slzely oči.

„Půjdu hned spát,“ zašeptal jsem.

„Ne. Ne. Chtěl jsi poslouchat. Velmi správně. Plantáž je tvým právoplatným dědictvím. Musíš se dozvědět o Olondrii. Musíš se učit.“

Projela mnou vlna úlevy. Třásla se mi kolena.

„Ano,“ pokračoval otec zadumaně. „Musíš to poslouchat. Ale nejprve, mladší synu, musíš ochutnat.“

Mé svaly, jež se právě uvolnily, se opět poplašeně napjaly. „Ochutnat?“

„Ochutnat.“ Chytil mě nahoře za rukáv košile a strkal mě před sebou do haly. „Ochutnat pravdu,“ mumlal a klopýtal. „Ochutnat ji. Ne, ven. Do zahrady. Tudy. Ano. Tady se poučíš.“

Zahrada zářila. Měsíční svit se odrážel od každého listu. V kuchyni světlo nebylo — všichni služebníci už šli spát. Vzhůru bude jediné Sten, a ten je asi na opačné straně domu, rozvázně sedí ve výklenku stranou nádvoří. Odtamtud uvidí, pokud starci budou něco potřebovat, ale neuslyší mě plakat, a i kdyby slyšel, jakmile zjistí, že jsem tu s otcem, neudělá pro mě nic. Herda do zad mě srazila k zemi a já se rozplácl jak široký, tak dlouhý mezi rajčatové keře. Otec se nade mne sklonil a zahalil mě svým stínem. „Kdo jsi?“

„Dževik z Tjomu.“

Z opačné strany domu se k nebi vznesl výbuch skřehotavého smíchu — to jeden ze starců pronesl vtip.

„Dobře,“ pravil můj otec. Dřepl si a přitom se kymácel, takže jsem se obával, že padne na mě. Potom mi přiložil ruku ke rtům. „Ochutnej. Jez.“

Rozetřel mi něco přes ústa. Hořká chuť, dusil jsem se jí. Byla to hlína. Ucukl jsem a vrtěl hlavou, ale on mě popadl vzadu za šíji. Vsunul mi mezi zuby tvrdé a neústupné prsty. „Ale ne. Tohle sníš. Tohle je tvůj život. Tvoje půda. Tahle země. Tjom.“

Bránil jsem se, ale nakonec jsem polkl, plakal jsem a dával se. A on celou tu dobu tiše vrčel: „Schováváš se, vplížíš se tam, abys slyšel o Olondrii. O zemi duchů a ďáblů. Kvůli tomuhle špehuješ vlastního otce, vlastní krev. Tak teď ochutnáš svoji půdu, abys ji znal. Kdo jsi?“

„Dževik z Tjomu.“

„Neplivej to. Kdo jsi?“

„Dževik z Tjomu!“

Za otcem se rozsvítilo světlo — někdo na něj zavolal z domu. Vztyčil se a já si rukou zaclonil oči před světlem. Ve dveřích stál jeden ze starců a držel na řetězu lucernu.

„Co se děje?“ zvolal nakřáplým, opilý hlasem.

„Nic. Chlapec nemohl spát,“ odvětil otec a vytáhl mě za loket na nohy.

„Zlé sny.“

„Ano. Teď už je v pořádku.“

Poplácal mě po rameni, pocuchal mi vlasy. Přelétly přes nás stíny, mraky přes měsíc.

2

MISTR LUNRE

Otcovy činy mi byly z větší části nepochopitelné, řídily se jeho vlastními tajemstvími a spleťtými výpočty. Přebýval v jiném světě, ve světě intrik, handlování, smluv a tajných nákupů půdy po celém ostrově. V mnoha ohledech byl on sám světem, celistvým a úplným jako glóbus. V jeho vlastních očích byla jeho rozhodnutí nepochybně dokonale logická, dokonce i to, jež ho přimělo — jeho, patriotického ostrovana —, aby mi z Bainu přivedl učitele: Mistra Lunreho, Olondrijce.

Ten den začal, jako obvykle začínal, když jsme očekávali otcův návrat z cest: domem ověšeným květinami a plně zásobeným kokosovou pálenkou. Stáli jsme u brány, umytí a navonění a seřazení v těch nejlepších šatech, má matka v sukni si nervózně mnula ruce, otcova manželka měla zarudlé oči. Džom, který už byl vyšší a široký v ramenou, si tiše něco broukal pro sebe, kdežto já nervózně šoupal patou sandálu po kamenném dláždění. Pátrali jsme v sytém modrém údolí po prvních známkách výpravy, ale ještě než jsme ji spatřili, uslyšeli jsme křik dětí: „Žlutý muž!“

Žlutý muž! Hleděli jsme zmateně jeden na druhého. Matka se kousla do spodního rtu; Džom poplašeně zaúpěl. Nejprve jsem

si pomyslel, že děti míní otce, jehož zlatavá pleť barvy srsti noční opice byla na ostrovech raritou; jenomže tjomské děti otce dozajista dobře znaly a nikdy by nevívaly člena rady tak nevychovanými výkřiky. Pak jsem si vzpomněl na jediného „žlutého muže“, kterého jsem kdy viděl, na olondrijského čaroděje a doktora, který Tjom navštěvoval v mém dětství a na očích nosil dva kousky skla, připevněné k uším dráty. Toulal se po kopcích Tinimavetu a odřezával kousky stromů. Dnes už vím, že tento doktor napsal uznávané pojednání *O léčivých vlastnostech šťávy mladého kokosu* a že zemřel ve svém rodném městě Deinivelu jako vážený muž; avšak tehdy jsem si byl jistý, že se k nám vrátil i se svým vakem plným odřezků ze stromů.

„Támhle jsou,“ pravil znepokojeně Pavit, hlavní domácí sluha. A byli tam: šňůra jezdců prolétajících se mezi stromy. Objevil se splétaný otcův slunečník a jeho nehybná, velkolepá postava, a vedle něj další muž, vysoký a štíhlý, sedící obkročmo na ostrovní mule. Vzrušené výkřiky dětí předcházely výpravu do vesnice, takže ta postupovala vpřed jako slavnostní průvod a lákala lidi z domů. Když se průvod přiblížil, viděl jsem, že otcova tvář září pýchou a v držení jeho těla je patrná jakási nová povýšenost, asi jako kdyby se z něj stal starý ostrovní král. Muž, který jel vedle něj, vypadal se svými dlouhými nohama celý nesvůj, klopil zrak a upřeně hleděl mezi uši pomalu se vlekoucí muly. Nebyl žlutý, nýbrž velice světle hnědý, měl barvu syrových kešu ořechů. Dále měl stříbrné vlasy, ostříhané velmi nakrátko, takže připomínaly čapku. Nebyl to ten doktor, co sbíral listy, ale kdosi úplně neznámý, muž se stříbrným obočím v hladké tváři a s dlouhými rukama s pěkně tvarovanými klouby. Když sesedl před domem, slyšel jsem, jak matka šeptá: „Ochraňuj nás, bože s černobílým ocasem, před vším, co není z tohoto světa.“

Otec sesedl z muly, zazubil se a pyšným krokem se vydal k nám. Zdálo se mi, že jsem zachytil pach vznášející se kolem něj, pach ryb, mořské nemoci a potu. Poklekli jsme a hleděli na holou zem, mumlali jsme obřadní pozdrav, dokud se nás otec masitou rukou

nedotkl na temeni. Potom jsme vstali a nedokázali odtrhnout zrak od cizince, jenž se nám rozpačitě, s drobným úsměvem, zadíval do očí; byl vyšší než kterýkoli muž kolem.

„Koukněte na žlutého muže!“ volaly děti. „Je jako ještěrka agama!“ A opravdu, s těmi úzkými nohavicemi a vysokým nabíraným límcem ono stvoření připomínal. Otec se k němu otočil a až přehnaně nenuceně prohodil pár cizích slov, která jako by se mu převalovala v ústech sem a tam; později jsem zjistil, že severský jazyk hrubě komolil, ale v tu chvíli mě to naplnilo posvátnou bázní a trochou synovské pýchy. Cizinec odpověděl lehkou úklonou a proudem libozvučné řeči. Když to slyšela matka, políbila si konečky prstů, aby odvrátila zlo. Potom můj otec se zjevnou hrdostí ukázal na mě a cizinec na mě upřel svůj pronikavý, zvědavý a laskavý zrak. Jeho oči měly zelenou barvu nerostů. Barvu moří, v nichž se vyskytují lodní vraky, barvu nezralých melounů, barvu lišejníku, barvu skla.

„*Av maro*,“ pravil otec, ukázal na mě a potom na sebe.

Olondrijec si přiložil ruku na srdce a hluboce se mi uklonil.

„Ukloň se mu,“ pobídl mě otec. Nemotorně jsem cizince napodobil, což vyvolalo u kolemstojících dětí na ulici rozjařené výkřiky. Otec spokojeně přikývl, znovu cizince oslovil a naznačil mu, ať vejde do stínu před domem. Šli jsme za nimi dvěma na nádvoří, kde cizinec usedl do ratanového křesla, dlouhé nohy natáhl před sebe a nasadil vlídný a popletený výraz.

Do našeho domu přinesl novou atmosféru: přinesl nám *tetči*, vítr zázraků. Večer, když usedl na vlahém nádvoří, mu koš s uhlíky osvětloval tvář. Seděl tam se starci, rozmlouval s nimi svým jazykem podobným tisíci vodotrysků a dlouhýma a vláčně se pohybu-jícíma rukama vrhal fantaskní stíny. Otec překládal otázky starců: Je cizinec čaroděj? Bude sbírat kůru a listí? Dokáže vyvolat *džut*? Ozývaly se výbuchy smíchu, starci se usmívali a odhalovali pahýly zubů — nutili cizince pít naši silnou domácí pálenku a kouřit náš tabák. On se jim snažil co nejlépe vyhovět, ačkoli po kokosové

pálence se šklebil a štiplavý tabák, smotaný do listu, v něm vyvolal záchvat kašle. To starce nesmírně potěšilo, ale můj otec přispěchal cizinci na pomoc a vysvětloval, že je třeba přihlédnout k úzkému hrudníku severanů. Tehdy jsme netušili, jestli náš host nakonec není invalida: rozhodně dával přednost naší horké datlové šťávě před pálenkou, kterou milovali starci; snídal výhradně ovoce a při pohledu na vepřový žaludek velmi zbledl; z odpoledního spánku se budil celý ztrhaný a pil nezdravě mnoho vody. Jeho přítomnost však navozovala vzrušenou atmosféru, jež naplňovala dům jako světlo, atmosféru, z níž dýchaly slavnosti, parfém a květy *tedietu* a která k nám lákala nekonečné zástupy zvědavých, dychtivých návštěvníků, nabízejících cizinci dary: sladké brambory pečené v cukru, slávky v oleji...

Otec se nadýmal jako dýně — překypoval vlastní důležitostí, poněvadž byl jediný, kdo věhlasnému cizinci rozuměl. „Náš host je unaven,“ oznamoval vždy s pochmurnou vážností, takže rodina i návštěvníci pokorně opouštěli nádvoří. Na rtech měl otec neustále bodrý a drzý úsměv. Na ulici mluvil velmi hlasitě. Povýšili ho do nejvyššího kruhu rady a nosil hůl s krahujícím peřím. A nejúžasnější ze všeho bylo, že zřejmě ztratil schopnost se hněvat a přestal si všímat mrzutostí, které by ho předtím přiměly dupat jako buvol. Služebnictvo se jeho náladou nakazilo: při plnění úkolů žertovalo a usmívalo se a Džomovi dovolilo krást ze zadní kuchyně burské oříšky a plástve s medem. Severanův dar rozinek okouznil dokonce i otcovu manželku — obsluhovala hosta s pečlivě nasazeným úsměvem a olondrijským šátkem ve vlasech.

Nejsilněji vzdorovala slavnostní atmosféře v domě moje matka. Večer toho dne, kdy cizinec dorazil, pálila ve svém pokoji misku sušených bylin — podle štiplavého dýmu jsem rozpoznal listy, jež odhánějí leopardí duchy. Po nich následovaly čpavé výpary proti netopýřům, lepře a padoucnici a rovněž ty, o nichž se říká, že zbavují lidská obydlí duchů s dlouhými prsty u nohou. Po domě chodila vyčerpaně a utrápeně a tělo měla ze svých nočních modliteb

u hliněných misek celé malátné. Otcova manželka si s banskými perlovými náušnicemi v uších vykračovala pyšně, ale i nervózně, a lamentovala, že nás matka svou pověřivostí všechny zostudí. Myslím však, že potají se obávala, že cizinec je vlastně cosi jako duch a matka ho zažene — a s ním i nové společenské postavení naší rodiny. „Domluv své chůvě,“ prosila mě. „Dělá z tvého otce blázna. Jen se na ni podívej! Tváří se jako hromádka neštěstí, jako na pohřbu.“ Skutečně jsem se o to pokusil, ale matka se na mě jen truchlivě podívala a zeptala se, jestli nosím pod vestou proužek očarované kůže. Pokusil jsem se cizince bránit, že není nic víc než člověk, byť z neznámé země, ale ona na mě upřela pohled tak chmurný a neochvějný, že se má slova doslova rozplynula ve vzduchu.

Olondrijec se pokoušel — se svou typickou neohrabaností — matku uklidnit, protože věděl, že je to manželka jeho hostitele, avšak jeho úsilí se nikdy nesetkalo s úspěchem. Vyhýbala se jeho stínu, líbala se na prstech, kdykoli ho slyšela promluvit, a odmítla jeho rozinky se zděšenou poznámkou: „Vypadá to jako opičí hovna!“ Jednou jsem na nádvoří viděl, jak se k ní cizinec přiblížil, načež si ona spěšně klekla, jako jsme to během těch prvních dní dělali všichni, jelikož s jeho zvyklostmi jsme obeznámeni nebyli. Už předtím jsem viděl, že severana tato ostrovní tradice zneklidňuje, a tak jsem se schoval za zárubeň dveří, abych viděl, jak se k matce zachová. Naučil se dotýkat se sluhů na hlavě, aby je přiměl vstát, ale vypadalo to, že udělat totéž s mou trpělivě klečící matkou se ostýchá. A skutečně, jak dnes vím, z hlediska jeho olondrijské, z míry vyvedené mysli byla matka jakožto paní domu vysoce postavenou osobou. Následovala smutná komedie: severan se s rukou na srdci uklonil, avšak matka jej neviděla, jelikož zírala do země. On se jí zjevně chtěl na něco zeptat, jenže neznal ani trochu naši řeč a neměl jiné prostředky, jak se vyjádřit, než gesta a grimasy. Odkáslal si a předvedl svými dlouhými rukama, že pije, ale matka stále hleděla do země a neviděla ho, a tudíž zůstala nehybná. Nato Olondrijec ohnul dlouhý trup, znovu sehrál pantomimu a snažil se přitom

upoutat její pohled, svědomitě upřený na kameny v dlažbě. Když jsem viděl, v jak naléhavé a tísnivé situaci se matka nachází, vynořil jsem se ze dveří. Matka mohla uniknout a já přinesl našemu hostu hliněný pohárek vody.

Důkazem cizincova houževnatého ducha bylo, že nakonec matku přesvědčil, že když už tedy nepochází z tohoto světa, pak je alespoň laskavý. Povedlo se mu to díky jeho přátelství s Džomem. Během těch prvních dnů se právě Džom se svým plačtivým hlasem večerního ptáka a drobnýma očkama zvířecího mláděte cítil v cizincově společnosti nejlépe. Džom byl pravým dítětem své matky — nosil kožené proužky pod šaty, železné přívěsky na zápěstích a pytlíček sezamových semínek u pasu. Matka mu ovoněla oblečení a vlasy oděrem pálených bylinek tak silně, až jsme si mysleli, že pokud se host k bratrovi jen přiblíží, smete ho to do moře. Avšak Džom byl z cizince nadšený a vyhledával každou příležitost si s ním promluvit — z nás všech totiž on jediný netušil, že náš host nám nerozumí. A cizinec ho vždycky přivítal nefalšovaně potěšeným úsměvem a sevřel jeho ruku ve své, jako to Olondrijci dělají s lidmi sobě rovnými a důvěrně blízkými. Ti dva spolu rozmlouvali řečí gest, broukání a výmluvně povytaženého obočí, sedíce přitom v zeleném loubí stinných stromů s téměř průsvitnými modrými květy. Džom naučil cizince jeho první slova v kidetštině, což byla: „strom“, „pomeranč“, „papoušek“, „pěnkava“ a „špaček“. Mého bratra fascinovaly cizincovy dlouhé, ladné ruce, jeho zlaté a stříbrné prsteny, jeho náušnice se žilkovanými modrými kameny a (jako nás všechny) i melodie jeho řeči a oči podobné krokodýlím — další z prvních Lunreho slov bylo „zelené“. Jednoho odpoledne si Lunre přinesl ze svého pokoje dřevěnou flétničku, vesele pomalovanou, se třemi malými píšťalami jako u fléten ze západního Estinavetu. Uměl na ni zahrát vábívé hlasy severských zpěvných ptáků: hudbu, která vyprávěla o vinohradech, olivovnicích a posvátných řekách. Můj bratr se při té cizí hudbě rozplakal a zeptal se: „Kde jsou ptáci?“ Cizinec mu neodpověděl, ale zdálo se, že rozumí: jeho hladká

hnědá tvář se zasmušila, odložil flétnu a zoufale přejel konečky prstů po listoví.

Nevím přesně, kdy se k nim pod kvetoucími stromy poprvé přidala matka. Určitě to začalo tím, že je pozorovala, aby dohlédla, že se jejímu synovi nestane nic zlého. Občas jsem ji vídal, jak se zastavila, na jednom boku vyváženou vysokou karafu s vodou, a půvabnými jeleníma očima poplašeně zírala pod stromy. Z přítmí se ozýval ptačí zpěv, Olondrijcův tichý smích a hlas mého bratra, jenž trpělivě opakoval: „Ne, tohle je modrá.“ Nakonec matka pod ty stromy přišla, snad aby syna ochránila — a Olondrijcův pokorný výraz a smutné oči ji nějak obměkčily. Tehdy začala říkat: „Kéž tomu nešťastnému duchovi trochu popřeje štěstěna! Moc se potí, a ty jeho kalhoty určitě brání oběhu krve.“ Když ho potkala, už si neklekala, nýbrž se usmívala, a na jeho hlubokou úklonu vždycky přikývla, a jednoho rána si rozhodně ukázala na hrud' a řekla: „Kiavet.“

„Lunre,“ odvětil horlivě cizinec a poklepal si na úzkou hrud'.

„Lun-le,“ opakovala matka. Přes tvář se jí rychle, jako peří ve větru, mihl líbezný úsměv. Brzy nato mu sice plaše, ale se skrytou pýchou předala vestu a kalhoty, jež ušila pro jeho vytáhlou postavu. Obojí bylo velice pěkné, kalhoty plandavé a růžově a zlatě zdobené a vesta vyšíváná modře, s výraznými symboly Tjomu i Pitotu. Cizince to velmi dojalo a nějakou dobu stál s rukou položenou na srdci, stříbrnou hlavu skloněnou, a jazykem dešťových kapek matce upřímně děkoval. Otcova manželka se neopomněla pošklebovat matčině laskavosti k „duchu“, ale matka se jen usmála a poklidně řekla: „Fouká vítr *tetči*.“

Když vítr zázraků vanul už měsíc, otec propustil mého učitele, senilního starce s chlupy v uších, jenž mě učil matematice, náboženství a dějepisu. Olondrijec, vysvětlil mi otec, když jsem před něj jednoho rána usedl, teď starce vystřídá a bude mě učit severskému jazyku. Při těch slovech potěšeně přimhouřil oči, zamával zbytkem tenkého doutníku a poplácával se na statném břiše. „Můj synu,“ pravil, „jaké to máš ale štěstí! Jednoho dne, až budeš majitelem plantáže,

se budeš v Bainu cítit jako doma a na trzích s kořením tě nikdy nepodvedou! Ano, chci, abys dostal vzdělání jako bainský urozený muž — ten dlouhán tě bude učit mluvit olondrijsky a číst v knihách.“

Knize se ve všech známých řečech světa říká *vallon*, „komnata slov“, což je olondrijský výraz pro tento nástroj zábavy a umění. O významu tohoto slova jsem neměl ani ponětí, ale tichým hlasem jsem otci poděkoval, a on zatím pompézně pokuřoval doutník a něco zamručel, aby mi dal najevo, že mě slyšel. Z pomyslení na to, že se budu učit s cizincem, jsem byl nadšený i zděšený současně, neboť jsem se před ním styděl a pohled jeho zelených očí se mi zdál znepokojivý. Nechápal jsem, jak by mě mohl učit, protože jsme neměli společnou řeč — avšak poslušně jsem za ním přišel do učebny, jež se otevírala do zadní zahrady.

Začal tím, že mě vzal za zápěstí a vedl mě kolem místnosti, přičemž ukazoval na různé věci a vyslovoval jejich jména; zároveň mi naznačil, ať je opakuji. Když jsem se naučil jména všech věcí v učebně, zavedl mě do zeleninové zahrádky a vyjmenoval všechnu zeleninu. Pokud narazil na rostlinu, kterou neznal, ukázal na ni a povytáhl šedá obočí, což znamenalo, že si přeje dozvědět se kidský termín. Přitom s sebou vždycky nosil velmi pěkně zhotovenou koženou brašnu, v níž uchovával jiný kožený předmět, obarvený na tyrkysovo. Když jej rozevřel, rozprostřely se v něm listy tlustého bavlněného papíru jako vějíř. Na některých byly drobné obrázky, které vytvořil on sám. Brašna měla na vnější straně vřítou úzkou kapsu, jež se zavírala na kovovou sponu a byla posázená kousky tyrkyosu. V té můj nový učitel přechovával tři až čtyři zázračná inkoustová pera, jež naplňoval pouze jednou za den, a dělal jimi do svého *vallonu* značky. Kdykoli jsem mu řekl slovo v naší řeči, vytáhl svou modrou koženou knihu, něco do ní rychle zapsal a poklonou mi poděkoval. Přestože jsem knihu obdivoval jakožto mnohem šikovnější zařízení než naše dřevěné hranoly, byl jsem z toho zmatený, protože jsem nedovedl pochopit, proč si můj učitel přeje zaznamenávat počet slov, jimž se naučil.

Konečně s sebou jednoho rána do učebny přinesl dřevěnou skříňku, nádhernou schránku pokrytou obrazci z pozlátka, barvy a perleti. Na jejím tmavomodrém víku tančily oranžové květiny a v oblaku zlatých hvězd se vznášel pár slonovinových rukou: byly to ruce duchů. (Věděl jsem, že skříňka pochází z učitelovy těžké, zdobné lodní truhly, s níž se otcovi služebníci lopotili přes vlhké pralesy ostrova; v té prý uchovával příšerné čarodějnické propriety a také kosti své ženy a její lebku, jež byla bezchybná jako lebka novomanželky.) Skříňku postavil na kulatý plochý kámen, jenž nám sloužil za stůl. Klekl jsem si na rohož, lokty se opřel o kámen a bradu položil do dlaní. Můj učitel raději sedával na stoličce a vlastně na ní dřepěl nad stolem, nohy roztažené, křivá kolena vystrčená nad kamenem. Udělal to tak i teď, potom si sňal brašnu, i tu postavil na stůl a vytáhl z ní tenkou knihu vázanou v červené kůži.

„Pro tebe,“ pravil olondrijsky a pošoupnul knížečku ke mně.

Zmocnilo se mne prudké vzrušení a stáhlo se mi hrdlo. Zvedl jsem knihu a snažil se vyjádřit svou vděčnost očima. Můj učitel se zazubil a zapraskal klouby na svých pavoučích rukou, což měl ve zvyku dělat, když ho něco potěšilo.

V učebně už bylo teplo. Klenutou chodbou sem ze zahrady dopadal dlouhý paprsek světla a ze dveří kuchyně, jež byla hned vedle, k nám doléhaly hlasy služebnictva. Obrátil jsem knížečku láskyplně v rukou, přešel prstem po hřbetu a nakonec jsem se prudce nadechl a otevřel ji. Byla prázdná.

Dotkl jsem se čistého papíru a vyčítavě se na učitele zahleděl. Zahihňal se a zmáčkl si klouby na rukou — mé zklamání ho zjevně nadchlo. Znal jsem už z jeho řeči dost, abych se nakonec mohl zeptat: „Co je to, *tčavi*?“ Oslovil jsem jej, jako obvykle, kidským výrazem pro učitele.

Vztyčil prst, což bylo znamení, abych počkal a dával pozor. Otevřel přede mnou knihu na první stránce a uhladil papír. Potom uvolnil západku na ozdobné skříňce a objevila se úhledná polička, zavěšená zevnitř na víku a pomalovaná žlutými kosočtverci.

Učitel si sám pro sebe vesele broukal, vytáhl z poličky několik hliněných nádobek, z nichž každá byla uzavřena maličkou korkovou zátkou, a také drobnou rudou lahvičku z broušeného skla. Chvilí se jeho prsty vznášely nad poličkou a potom vybraly ze slonovinového pouzdra stříbrné pero zdobené rytinami. Hbitě, plynulými a zručnými pohyby, odzátkoval jednu nádobku a z té zavanula těžká vůně rzi a aloe. Přidal do ní pár kapek ze skleněné lahvičky, takže to v místnosti zavonělo pylem, a výslednou směs zamíchal útlým rákosovým stéblem. Stéblo se z nádoby vynořilo velice černé a učitel je odložil do mělké mističky. Pak odšrouboval konec pera a naplnil je z nádoby. Otřel hrot o hedvábný hadřík, hojně potřísněný inkoustovými šmouhami, naklonil se ke mně, sehnul se nad mou knihu a napsal pět složitých znaků.

Teď už jsem chápal, že mě můj učitel hodlá naučit olondrijským číslicím a tomu, jak zaznamenávat účty, jako to dělá on, v úhledných, malých rádcích v knize. Dychtivě jsem se naklonil dopředu a představoval si, jak otce potěší, až uvidí, že jeho syn píše čísla na papír přesně jako bainský urozený muž. Měl jsem sice své tajné pochybnosti, protože i když se kniha dala snadno přenášet (mnohem snáze než naše hranoly, na něž jsme psali kouskem horkého železa), zdálo se mi, že stránky může snadno poničit mořská voda, že se inkoust může rozmazat a že je to k udržování záznamů dost nespolehlivá metoda. Avšak ty podivné znaky, vykroužené jako mořské lastury, mě natolik uhranuly, že se můj učitel potěšeně zasmál a poklepal mě po rameni. Přesouval jsem zvolna prst pod řádkou elegantních cifer a snažil se vrýt si do paměti ony cizí tvary čísel od jedné do pěti.

„Ševik,“ pravil učitel.

Když vyslovil — jako obvykle nesprávně — mé jméno, s očekáváním jsem k němu vzhlédl.

„Ševik,“ opakoval a ukázal na znaky na stránce.

Pravil jsem hrdě jeho vlastním jazykem: „Jedna, dva, tři, čtyři, pět.“

Zavrtěl hlavou. „Ševik, Ševik,“ opakoval a ťukal prstem na papír. Zamračil jsem se a pokrčil rameny. „Odpustíte mi, *tčavi*. Nerozumím.“

Můj učitel pozvedl ruce dlaněmi dopředu a lehce jimi zamával, aby dal najevo, že se nezlobí. Pak se trpělivě naklonil ke mně. „Š,“ pravil a ukázal perem na první znak na stránce; potom přesunul pero ke druhému znaku a zřetelně vyslovil: „E.“ Ale teprve když několikrát popsal všechny znaky a opakoval mé jméno, jsem s úděsem pochopil, že jsem svědkem čarodějnictví — že tyto znaky vůbec nejsou čísla, ale že umějí mluvit jako jednostrunná tjomská harfa, která napodobuje lidský hlas a je označována za „sestru větru“.

Ačkoli ze zahrady vanul horký, těžký vzduch, mrazilo mě na zádech a ramenou. Zíral jsem na svého učitele a on na mě na oplátku upíral své moudré a průzračné oči. „Neboj se,“ pravil. Usmál se, avšak jeho tvář byla i nadále pohublá a smutná. Ze zahrady jsem slyšel, jak se *tetči* svléká v listoví.

3

VĚ DVEŘÍCH

„Kniha,“ praví Vandos z Ur-Amakiru, „je pevnost, místo žalu, klíč k poušti, řeka bez mostů, zahrada kopí.“ Fanlewas Moudrý, velký teolog Avalejin, píše, že Kuidva, bůh slov, je „otrokář s olověným bičem.“ Tala z Jenithu prý přechovávala své knihy v železné truhle, kterou nesměli v její přítomnosti otevřít, jinak si lehla na podlahu a ječela. Napsala: „Na stránkách jsou ohně, jež mohou vzplanout, ožehnout vlasy, štípat do očí.“ Ravhathos nazval život básníka „krásnou a osudovou cestou, na níž jsou mému srdci drahé dokonce i prach a kamení,“ a varoval, že na ty, kdož strávili dlouhé hodiny zabráně do psaní či čtení, by se ještě sedm hodin poté nemělo promluvit. „Neboť sestoupili do Pekel, kam scházejí po Ohnivých svazích, ale když se vracejí, šplhají vzhůru po Žebříku z kamení.“ Hothra z Ur-Brome pravil, že jeho knihy jsou mu „milejší než otec či matka“, což je pocit, který po věky vyjadřovaly jakoby ozvěnou i tisíce dalších Olondrijců, jako třeba Elathuid Cestovatel, jenž prozkoumal nissijské pobřeží a napsal: „Usedl jsem v divočině se svými knihami a oplakával radost.“ A mystička Leija Tevorova, ona statečná a neproniknutelná duše, mnoho let předtím, než ji potkala tragická smrt ve vodě, napsala: „Když mě posadili do Chladu, nad bílé Jezero, do

Ohavné věže, a když přišla Zima se svým krutým, tvrdým, nelitostným, temným, ostrým a strašlivým Duchem, jedinou útěchou mi byly mé Knihy, v nichž jsem kráčela coby Dítě, nebo zářila v Temnotě jako Můra, jež nastavuje záda jiskřícímu Ohni.“

I já ve svém pokoji, ve své vesnici zářil jako můra nastavující záda jiskřícímu ohni. Mistr Lunre mě naučil svému čarodějnictví: přijal jsem je za své a v náručí tohoto umění omdléval. Dřina školní učebny, nekonečné opisování dopisů, časování sloves — „*ajein, kajein, bajeinan, bajeinun*“ —, to všechno mě nakonec provedlo zástěnou z plamenů do světa, jež představoval novou možnost, jak mluvit a myslet, novou možnost pohybu, prostředek úniku. Mohutná truhla mistra Lunreho neobsahovala kosti zavražděné manželky, nýbrž spoustu živých milenek, s nimiž požitkářsky uléhal a jimž, jedné za druhou, laskal kadeře: obsahovala spoustu knih, z nichž některé byly psány rukou a některé tištěné — tisk, to byl nadpozemský vynález kouzelníků z Asarmy. Brzy jsem pochopil, proč když pro svého učitele přijdu, že se podává večerní jídlo, najdu ho pokaždé nataženého na kavalci v téže pozici: hlavu v dlaních, nahou hrud' lesklou potem, přes boky jen tenké prostěradlo, náušnice pableskující odraženým světlem a mysl ponořenou do mlžných závojů otevřené knihy. Brzy poté, co jsem přečetl svou první knihu, Nardienovy *Příběhy pro něžnou*, jsem i já podlehl oněm magickým hlasům, jež na mě volaly ze svých papírových příbytků. Byl to pro mě veliký div, přiblížit se natolik těm cizím duchům, vidět očima a slyšet ušima těch, jež jsem nikdy nepoznal, komunikovat s mrtvými, cítit, že je důvěrně znám a že také oni znají mě mnohem důkladněji než kterákoli žijící osoba, kterou jsem osobně poznal. Přiznávám se, že jsem byl zcela beznadějně zamilován do Taly z Jenithu, jež v době, kdy vynalezli knihtisk, byla už stařenou. Když se o vynálezu doslechla, začala prý tančit jako u vytržení a vykřikovala: „Oni na to přišli! Oni to udělali!“, dokud nepadla k zemi ve smrtelných mdlobách. Její životopisec píše: „Když vstala, znovu začala nadšeně tančit a křičela: ‚Oni to dokázali!‘, dokud se její síly

úplně nevyčerpaly. Tak to šlo dál a lidé z jejího Domu ji nedokázali udržet v klidu, avšak báli se přemoci ji násilím, až nakonec po sedmi dnech zemřela...“

Mezi knihami v lodní truhle mého učitele se našla dějepisná pojednání, básnické sbírky, romány a také pár náboženských textů a méně významných filozofických děl. Na jejich stránkách jsem poprvé vešel do ulic Bainu, lemovaných stromy, a procházel se ve Slivoňové zahradě podél zeleného městského průplavu. Bojoval jsem spolu s rebelem Keliadhuem proti Thulovi Kacíři a sledoval, jak se obloha plní draky, jejichž oheň se rozvíjí po nebi jako zlaté plátno. Sbíral jsem houby ve Fanlevainu a lovil hbité divoké jeleny na pláních, plavil se po proudu rychlého Ilbalinu skrze ty nejskvělejší sady na zemi; stál jsem na nádvoří ve Velvalinhu, v sídle králů, a sledoval, jak nový *telkan* pokleká, aby přijal vysokou korunu z černého a bílého hedvábí. Mé sny byly plné bitev, začarovaných lesů a hrdinských výprav a také *drevedi*, olondrijských upírů s indigově modrými křídly. Každého večera jsem ležel na kavalci a četl si při světle olejové lampy — hliněné misky tvaru slzy a barvy rzi, již mi daroval mistr Lunre.

Dary, které jsem dostal od svého mistra, patřily k těm, jejichž hodnotu nelze vyčíslit. Vzdělání, jež mi předal, bylo výstřední, značně ovlivněné jeho velkými láskami — nebylo to tradiční vzdělání bohatých Olondrijců, jež sestává ze Tří vznešených umění jízdy, hudby a kaligrafie. Podobalo se spíše výchově noviců zasvěcených Kuidvovi, ale i od té se odchylovalo a odmítalo některé klasiky ve prospěch obskurnějších textů: nevěděl jsem téměř nic o Telidarových vlivných *Přednáškách o poezii*, zato jsem mnohokrát četl malý svazek nazvaný *O devíti texturách světla*. A tak, zatímco si můj otec představoval, že se ze mě stává bainský urozený muž, nepoznal jsem ve skutečnosti téměř nic z toho, co takoví urození muži vědí. Koně jsem viděl jedině na obrázku, na flétnu ani na kytaru jsem hrát neuměl, můj rukopis byl úhledný, ale nevýrazný, a znal jsem jen pět klasických autorů. Co jsem však poznal, co jsem si nastudoval dobře,

to byla mapa srdce Lunreho z Bainu, mapa jeho tužeb: kráčel jsem lesy jeho touhy a koupal se v moři jeho snů. Celé roky jsem chodil sem a tam údolím jeho srdce, jeho dobrovolného exilu, a byl jsem důvěrně obeznámen se vším, co miloval; díval jsem se jeho očima, těmi okny z achátů.

Lunre byl tajněkářský jako krab. Nebo byl snad jen odměřený ohledně jistých témat — byly to záležitosti, o nichž nikdy nemluvil a já ho k tomu za celých devět let nedokázal přimět. Jednou z těchto záležitostí bylo jeho předchozí zaměstnání, to, čím se živil v Bainu. Nikdy mi neprozradil, čím byl — učitelem, tiskařem, obchodníkem, zlodějem? Moje chlapecká představivost si pro něj vymýšlela divoké romantické příběhy, ale on se nikdy nenechal nachytat, a když jsem mu říkal, že byl čaroděj anebo pirát, jen se smál. Když jsem se ho ptal, proč odešel, citoval Leiju Tevorovu: „Promluvil ke mně bůh — a já jsem zjistil, že ho nejsem hoden.“

Jeho tvář, ani stará, ani mladá, na slunci ztmavla jako tváře ostrovanů, a obočí a nakrátko ostríhané vlasy měl vybělené jako písek. Se svými vytáhlými končetinami a oděn do ostrovních šatů připomínal cirkusového klauna, jenomže na to, aby byl doopravdy komický, kolem sebe šířil příliš smutnou náladu. Postupně si zamíloval naše údolí a lesy a trávil mnoho hodin venku, toulával se po svazích nebo prozkoumával útesy nad mořem, v ruce hůl z týkového dřeva. Potom se vždycky vracíval domů s úplně obyčejnými květinami nebo mušlemi a nutil mě, ať si je prohlédnu, přičemž chválil jejich nenapodobitelnou krásu. „Jen se podívej!“ říkával nadšeně. „Cožpak není krásnější než umělecké dílo? Nepřipomíná ti ženské ucho? Její křivky jsou jako hudební tóny. . .“ O takových tématech, jako byly krásy přírody, knihy a barvy světla mluvil s nepokrytou vášní, jež mě často donutila jen vyčerpaně úpět. Mluvíval i s mou matkou — tvrdošijně se učil naší řeči, dokud v ní neuměl pochválit stromy a hru světél a stínů na nádvoří. Když mu matka vysvětlila, že stíny vlastně odrážejí skvrny na kožešině boha mého otce, zamnul si potěšeně ruce a udělal si pár poznámek do své soukromé knihy.

„Dovol, abych ti řekl,“ obrátil se ke mně jednoho dne po sklence naší pálenky (ta mu postupně zachutnala) a položil mi ruku na rameno, „dovol, abych ti řekl něco o starcích. Naše chutě rostou jako popínávé rostliny — jako ty uspěchané rostliny v poušti, z nichž vyrážejí jenom květy a žádné listy. Tys nikdy neviděl poušť. Avšak nečetl jsi Firdreda z Bainu? ‚Tisíc žíznivých jazyků má země.‘ Takové je totiž stáří.“

Mně starý nikdy nepřipadal, třebaže chuť měl dozajista obrovskou — chuť na pěkné výhledy, na ptačí zpěv, na vůni moře, na slova naší řeči. A občas se také uchýloval na lože, neboť jeho tělo deptaly horečky, a přitom míval vyděšený výraz člověka, kterému už příliš mnoho života nezbývá, a který přitom zdaleka nestihl všechno, co stihnout chtěl. Během těch horeček jsem o něj pečoval a předčítal mu nahlas z *Vanathulu*, protože Lunre věřil, že slova mají moc vyléčit všechny nemoci. Miloval jsem ho tak, jako bychom byli dva druhové ve vyhnanství, protože jedině s ním jsem mohl mluvit o knihách a užívat si oné konverzace, kterou Vandos nazývá „potravou bohů“. A přece v něm bylo cosi nepoddajného, cosi nezlomného, neznámé jádro, jež si pečlivě střežil a jež mi nikdy neodhalil, takže přestože jsem ho znal nejlépe ze všech, pořád si ode mě udržoval odstup. Dokonce ani v horečnatém blouznění neupustil jediné zářivé vlákno, jehož bych se mohl chytit.

Na ostrovech bylo starodávné slovo *tčavi*, jímž jsem svého mistra vždy oslovoval, původně vyhrazeno pro učitele prastarých a tajných nauk. *Tčanavi* byla jen hrstka a jejich domy stály na horách, aby se k nim ti, kdož je hledají, dostali až po dlouhém úsilí. Byli podivínští, samotářští, v lese se cítili jako doma, byli to muži, kteří pronášeli dvojznačná slova, muži bez *džut*, neboť vrhali své *džanut* do moře, aby tak symbolicky zemřeli. Jejich žáci se svěřovali světu se svými nářky formou vzdychavých ostrovních popěveků, v nichž bědovali nad temnou neproniknutelností moudrosti svých učitelů. Kidetské přísloví praví: „Požádej *tčaviho*, aby ti naplnil košík, a on ti ho odnese.“ Pořízení s nimi bylo těžké a často dohnali člověka

k pláči. Nicméně větší část lamentací jejich žáků se nezabývala ani tak záhadou jejich moudrosti, jako spíše neschopností žáků své mistry vůbec najít: *tčanavi* totiž byli známí tím, že uměli zmizet v lese, v mlhách, takže ti, kdo podnikli náročnou cestu, pak objevili jen horu a ticho. Tyto písně, „Zpěvy opuštění“, se zpívají na slavnostech a vyjadřují zoufalou lásku a žal stoupenců *tčanavi*. „*Krvi mého srdce, ve volání holubic na hoře není žádný mír. / Můj mistr zatlačil patou do bláta osamělý květ.*“

Místní lidé, moji lidé, nazývali Lunreho „žlutý muž“ nebo „cizinec“. Jejich pohledy ve vesnici mě zraňovaly, úšklebky starců, křik dětí, jež za námi chodily ulicemi. Někdy na něj dokonce křičely *hotun* — člověk bez duše, vyvrhel, člověk, který nemá *džut*. Odlákal jsem ho od lidí pryč, pryč z těch širokých uhlazených cest. Věděl to, a když jsem ho vedl spletitou džunglí a dál na nebezpečné útesy, díval se na mě pobaveně a povolně. Šli jsme skrz husté lesy, kde z půdy stoupal chlad, kde jsem přerývaně dýchal a klackem nám klestil cestu zvadlými liánami. Pod údery mé zbraně se listí trhalo a do vzduchu stříkala štáva. Když jsme konečně vyšli z pralesa a vynořili se na útesech, měl jsem tak mokrou vestu, že mě vítr od moře studil na těle. Okolo nás se rozkládala zřícená skaliska, pobělená guánem, a za nimi se pravidelně zvedalo a zase klesalo moře barvy plivance.

„Jak to snášíš?“ zamumlal jsem.

Lunre klidně stál v poledním jasu a žvýkal kousek zázvorového kořene. „Nevím přesně, co myslíš.“

„Víš, co myslím. Tohleto místo.“

„Aha. Tohleto místo.“

„Byl jsi v Bainu, ve veliké knihovně. Jsi Olondrijec. Byls všude.“

„Všude! To jistě ne.“

„Tak jsi byl jinde.“

„Ano.“ Pokrčil rameny a zahleděl se na moře. Bríza se ochlazovala a oblohu zaplnily bachraté mraky. Místy skrze ně prosvítalo